

Таким чином, слід визнати, що у сфері виконання покарань досі на доктринальному рівні не виведено узагальнене поняття кримінологічної характеристики злочинів, що обумовлює необхідність активізації наукових розробок у цьому напрямі, враховуючи її прикладне значення для організації запобіжної діяльності у зазначеній сфері суспільних відносин.

Список використаних джерел

1. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології : теорія і практика : [У 3 кн.]. Кн. 1 Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки / А. П. Закалюк. – Київ : видавн. дім «Ін Юре», 2007. – 424 с.
2. Лопоха В. В. Запобігання злочинам, що вчиняються персоналом виправних колоній України : дис... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Лопоха В. В. – Київ, 2016. – 224 с.
3. Ліховіцький Я. О. Кримінологічні засади запобігання злочинам, що вчиняються персоналом державної кримінально-виконавчої служби України: дис...докт.юрид.наук: 12.00.08. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2018. 654 с.
4. Кримінологія : підручник / за ред. В. В. Голіни, Б. М. Головкина. – Харків : Право, 2014. – 440 с.
5. Кримінологія : навч. посіб. / за заг. ред. О. М. Джужи. – Київ : Атіка, 2009. – 312 с.
6. Кримінологічні та оперативно-розшукові засади запобігання злочинам і правопорушенням, що вчиняються персоналом виправних колоній : монографія / за заг. ред. В. В. Коваленка. – Київ : АТІКА, 2011. – 367 с.

Коваленко Валентин Васильович,

член-кореспондент Національної академії правових наук України, доктор юридичних наук, професор;

Боровик Андрій Володимирович,

доцент кафедри кримінального права та правосуддя Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені Академіка Степана Дем'янчука, кандидат юридичних наук

СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВА ПРИРОДА ДЕТЕРМІНАНТ, ЩО СПРІЯЮТЬ УЧИНЕННЮ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ

Вивчення наукової літератури показує, що питання детермінації злочинності відносяться до ключових при дослідженні будь-якого із її видів. Як з цього приводу досить слушно зауважив А. П. Закалюк, від її розуміння залежить досягнення головної мети кримінології, якою є наукове обґрунтування рекомендацій щодо запобігання злочинності. У

широкому значенні, на його думку, поняття детермінації відображає діалектичну суттєву властивість реального буття, тобто загальний зв'язок, взаємозалежність і взаємообумовленість предметів, явищ та процесів [1, с. 183]. Виходячи з цього, Б. М. Головкін небезпідставно вважає, що детермінація злочинності – це сукупність різних за природою негативних явищ об'єктивного і суб'єктивного характеру, які у своєму зв'язку обумовлюють кримінальну форму поведінки у суспільстві [2, с. 71], а О. М. Джужа переконаний, що коли розглядається поняття детермінантів злочинності через спектр філософського вчення про причинність, то поряд із поняттям причини, яке викликає певний наслідок, неодмінно стоїть поняття умови, яке сама цього наслідку не викликає, але сприяє причині «виконати свою справу» [3, с. 59]. Аналогічну позицію займає А. І. Долгова, яка доводить, що детермінізм, виходячи із факту причинного походження, говорить про те, чому відповідний процес відбувся так чи по-іншому, чому виникло саме дане явище, які умови походження та який ступінь стійкості відповідного процесу [4, с. 184]. Г. Й. Шнайдер, не виводячи в цілому поняття детермінації злочинності, веде мову про так званий багатобакторний підхід щодо вивчення змісту останньої, який передбачає дослідження не однієї причини, а ряду причин (факторів), що породжують та обумовлюють вчинення злочинів [5, с. 244]. У науковій літературі можна зустріти й інші методологічні підходи щодо визначення поняття детермінації злочинності. Узагальнивши існуючі в науці зазначені поняття, А. П. Закалюк вивів наступне визначення детермінації злочинності, а саме – це вся сукупність явищ, процесів, фактів, проявів, з якими вона взаємопов'язана та якими вона обумовлена [1, с. 184]. При цьому, важливе значення для кожного дослідника при з'ясуванні змісту даного поняття, має та класифікація детермінант злочинів, яку застосовує той чи інший із них. У науці детермінанти злочинності класифікують за різними критеріями: а) за механізмом впливу на злочинність їх поділяють: на детермінанти, причини, умови та кореляти; б) за джерелами формування – антропологічні та соціальні; в) за структурою – детермінанти всієї злочинності та окремих її видів; г) за змістом – політичні, економічні, соціокультурні, управлінські, психологічні, моральні, правові, сімейно-побутові, ін.; ґ) за часом функціонування – детермінанти, під впливом яких відбувалося попереднє формування особистості злочинців певного покоління, та детермінанти, що діють у нинішніх умовах і обумовлюють кримінальну активність відповідним чином налаштованих людей [2, с. 73]. Крім цього, в кримінології пропонується й інші класифікації детермінант злочинності. Зокрема, О. М. Джужа детермінанти, залежно від їх рівня дії, поділив на: 1) чинники злочинності в цілому; 2) чинники окремих видів злочинності; 3) чинники конкретних злочинів [3, с. 61]. Більш точно, у цьому контексті, здійснив класифікацію детермінант злочинності А. П. Закалюк, який поділив їх на групи за такими критеріями: а) функціональним призначенням, тобто за функцією, яку в

певній ланці або у системі детермінації в цілому виконують детермінанти, а саме – це: причини, умови, кореляти, детермінанти іншого (не кореляційного) зв'язку [1, с. 211]. У науці, причиною називають явища (системи), які породжують, продукують інші явища (системи) – наслідки [1, с. 187]. Умови – це різноманітні явища, процеси, обставини, які сприяють або створюють можливість виникнення та прояву причини, яка породжує наслідок [1, с. 188]. Кореляти – це такий зв'язок між подіями, явищами, процесами, за якого зміна одних явищ супроводжується (не спричинюється чи обумовлюється) зміною інших [1, с. 189]; б) за рівнем функціонування детермінанти поділяються на: – детермінанти вищого рівня, які детермінують злочинність взагалі у значенні цілісної сукупності її суспільного прояву; – системи детермінантів злочинних проявів певного виду, що об'єднується у видовий різновид за спільними ознаками (мотивами, способом вчинення злочину тощо); – детермінанти окремого злочинного прояву, які мають індивідуальну належність саме до нього [1, с. 216–217]; в) за сферою дії детермінанти поділяються на: економічні, політичні, соціальні, управлінські, правові, інші [1, с. 217]; г) за значенням в процесі детермінації – на: корінні; головні; другорядні; суперечності, що притаманні будь-якому розвитку і реалізуються у процесі останнього, та антагоністичні, які потребують спеціальних зусиль суспільства щодо їх подолання [1, с. 218].

Таким чином, якщо застосувати зазначену кримінологічну формулу до визначення змісту детермінант, що сприяють вчиненню корупційних злочинів, то слід констатувати, що останні мають відображають як загальні, так і специфічні ознаки даного поняття, позаяк останні знаходяться поміж собою у нерозривному діалектичному зв'язку.

Список використаних джерел

1. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології : теорія і практика : [У 3 кн.]. Кн. 1 Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки / А. П. Закалюк. Київ : видавн. дім «Ін Юре», 2007. 424 с.
2. Кримінологія : підручник / за ред. В. В. Голіни, Б. М. Головкина. Харків : Право, 2014. 440 с.
3. Кримінологія : підручник для студентів вищ. навч. закл. / за заг. ред. О. М. Джужи. Київ : Юрінком Інтер, 2002. 416 с.
4. Криминалогия : учебник / под общ. ред. А. И. Долговой. 2-е изд., перераб. и доп. Москва : Норма, 2002. 848 с.
5. Шнайдер Г. Й. Криминология : перевод с немецкого / под общ. ред. и с предисл. Л. О. Иванова. Москва : Прогресс : Универсал, 1994. 504 с.